

1) Identify. Example: भर्तुः – Gen Sg of भर्तृ- (m.) ‘brother’ → ‘of the/a brother’

- १) हस्तिभिः → हस्तिन्, m, pl, Instr → слонами
- २) जेतृणाम् → जेतृ, m, pl, Gen → у победителей
- ३) कर्मणि → कर्मन् n, sg, Loc → в деянии
- ४) स्मयिनाम् → स्मयिन्, pl, Gen → у улыбающихся
- ५) दुहितृः → दुहितृ, f, pl, Acc → дочерей
- ६) पितरम् → पितृ m, sg, Acc → отца
- ७) मूर्ध्नि → मूर्धन् m, sg, Loc → на лбу, на вершине
- ८) ब्रह्म → ब्रह्मन् n, Nom, sg → Брахман
- ९) नेतुः → नेतृ m, Abl/Gen, sg → от(у) лидера
- १०) रक्षितारः → m, Nom/Voc, pl → (о) защитники
- ११) शशिनः → शशिन् m, Abl/Gen, sg \ Nom/Voc/Acc, pl → у(от) луны, (о)луны, лун
- १२) शत्रुहन्ता → m, Nom, sg → убивающий врагов
- १३) मूर्धनि → मूर्धन् m, Loc, sg → на лбу, на вершине
- १४) वक्तारौ → वक्तृ m, Nom/Voc/Acc, du → (о)два оратора, двух ораторов
- १५) पितरौ → पितृ m, Nom/Voc/Acc, du → (о)родители, родителей
- १६) माता → मातृ f, Nom, sg → мать
- १७) पक्षिषु → पक्षिन् m, Loc, pl → в(среди) птицах
- १८) नेतारम् → नेतृ m, Acc, sg → лидера
- १९) कर्मणः → कर्मन् n, Abl/Gen, sg → у(от)деяния
- २०) कर्माणि → कर्मन् n, Nom/Voc, pl → деяния
- २१) स्मयी → स्मयिन्, m, Nom, sg → улыбающийся
- २२) पितरः → पितृ m, Nom/Voc, pl → (о) отцы

2) Of the Sanskrit of each word, give the form listed in brackets.

Example: ‘man’ (Gen Sg) → नरस्य ‘of the/a man’.

- a) ‘leader’ (Instr Sg) → नेत्रा
- b) ‘man’ (x3) (Nom Pl) → नरः
- c) ‘action’ (Gen Pl) → कर्मणाम्
- d) ‘bird’ (Abl Du) → पक्षिभ्याम्
- e) ‘sister’ (Dat Sg) → स्वसे
- f) ‘moon’ (Nom Sg) → शशि
- g) ‘mother’ (Nom Pl) → मातरः
- h) ‘universal soul’ (Abl Sg) → ब्रह्मणः
- i) ‘protector’ (Nom Pl) → रक्षितारः
- j) ‘brother’ (Nom Sg) → भ्राता
- k) ‘daughter’ (Acc Pl) → दुहितृः
- l) ‘father’ (Voc Sg) → पितः

3) Review exercise: match the adjectives or pronouns in brackets to the given nouns by putting them in the same case, number and gender. Example: (उग्र-) कर्मनः → उग्रस्य कर्मनः ‘of the terrible deed’ (Gen Sg) or उग्रात्कर्मनः ‘from the terrible deed’ (Abl Sg)

- १) (क्षुद्र-) राज्ञः→ m, Abl/Gen, sg → क्षुद्राद्राज्ञः \ क्षुद्रस्य राज्ञः→ от(y) ничтожного царя
 २) (अचक्षुस्-) मित्रे→ n, Loc, sg \ Nom, du → अचक्षुषि मित्रे \ चक्षुषी मित्रे→ в незрячем друге
 ३) (कवि-) बालानाम्→ f, Gen, pl → कवीनांलानाम् → у мудрых девочек
 ४) (अन्य-) इषवः→इषु m, Nom, pl → अन्ये इषवः → अन्य इषवः → другие стрелы
 ५) (वेदविद्-) कुमारेषु→ m, Loc, pl → वेदवित्सु कुमारेषु → в знающих Веды юношах
 ६) (रूपवत्-) राज्ञी→ f, Nom, sg → रूपवती राज्ञी → красивая царица
 ७) (गुरु-) नेता→ m, Nom, sg → गुरुः नेता → गुरुर्नेता → учитель лидер
 ८) (भीम-) हस्तिभिः→ m, Instr, pl → भीमैः हस्तिभिः → भीमैर्हस्तिभिः ->
 ९) (बहु-) पितरः→ m, Nom/Voc, pl → बहवः पितरः → многие отцы
 १०) (हिमवत्-) मूर्ध्नि→ m, Loc, sg → हिमवति मूर्ध्नि → на заснеженной вершине
 ११) (सर्व-) अश्वानाम्→ m, Gen, pl → सर्वेषाम् अश्वानाम् → सर्वेषामश्वानाम् → у всех коней
 १२) (सुमनस्-) बन्धोः→ बन्धु m, Abl/Gen, sg → सुमनसः बन्धोः → सुमनसो बन्धोः →
 у(от)добросердечного родственника
 १३) (वर-) वारि→ n, Nom/Voc/Acc, sg → वरंवारी → хорошая вода
 १४) (वसु-) धनूंषि→ धनुस् n, Loc, sg → वसूनि धनूंषि → в богатом луке
 १५) (सुन्दर-) नारी→ f, Nom, sg → सुन्दरी नारी → красивая женщина
 १६) (महत्-) गजम्→ m, Acc, sg → महान्तंगजम् → великого слона
 १७) (क-) स्वसुः→ f, Abl/Gen, sg → कस्याः स्वसुः → от(y) чьей сестры
 १८) (अरि-) क्षत्रियाः→ m, Nom, pl → अरयः क्षत्रियाः → вражеские воины
 १९) (सुहृद्-) कन्ये→ f, Voc, sg \ NVA, du → सुहृत्कन्ये \ सुहृदौ कन्ये → о добрая девушка, (о)две
 добрые девушки
 २०) (धीमत्-) पितरौ→ m, NVA, du → धीमन्तौ पितरौ → мудрые родители(двое)

4) Translate into English.

- १) जनानाम् मूर्ध्नि राजा भवेत् इति पिता उवाच ।
 Людей выше всех(на голове) царь должен быть – так отец сказал.
 २) पितरौ दुहितृणाम् पुत्राणाम् च रक्षितारौ भवेताम् ।
 Родители(отец и мать) дочерей и сыновей защитники(оба) должны быть.
 ३) राजा रक्षितृभिः सह अपगच्छत् दृष्टः ।
 Царь, с защитниками вместе ушёл незамеченный.
 ४) अपद्रुतः भ्राता स्वसृभिः न लक्षितः पुरे तु वित्तः।
 Убежавший брат с сёстрами не замеченный, но в городе узанный.
 ५) पक्षि-गणः मरुता गिरिभ्यः इह अपतत् ।
 Стая птиц из-за ветра с гор сюда слетела.
 ६) कन्या-गणः वदन्तम् हंसम् श्रुत्वा भयात् क्षणेन अपाद्रवत् ।
 Группа девушек, говорящего лебедя услышав, от страха сразу убежала.
 ७) मरुत् वनात् वाही पक्षिणा लक्षितः।
 Ветер из леса несущийся птицей замечен.
 ८) मर्त्यानाम् जीवितम् अस्थाय इति क्षत्रियः वेत्ति ।
 Смертных жизнь нестойкая – так воин ведает.

READINGS

न सः अस्ति पुरुषः लोके यः न कामयते श्रियम् ।

Такой в мире не существует человек, который бы не любил(желал) благополучия.

Rāma Introduces Himself and His Family

आसीत् दशरथः नाम राजा त्रिदश-विक्रमः ।

Был царь по имени Дашаратха, 30 богам по храбрость имеющий
तस्य अहम् अग्रजः पुत्रः रामः नाम जनैः श्रुतः ॥ १३

Его я первенец сын по людям известный(людьми услышанный) под именем Рама
भ्राता अयम् लक्ष्मणः नाम यवीयान् माम् अनुव्रतः ।

то брат по имени Лакшмана младший, мне преданный
इयम् भार्या च वैदेही मम सीता इति विश्रुता ॥ १४ ॥

а это жена моя, дочь Видехи, Сита – так известная.

Vidura Comforts Dhṛtarāṣṭra after the Death of His Sons (Continued
in Chapter 30)

उत्तिष्ठ राजन् किम् शेषे(√शि II) धारय आत्मानम् आत्मना ।

Встань, о царь, зачем лежишь, возьми себя в руки (себя собой)
एषा वै सर्व-सत्त्वानाम् लोकेश्वर परा गतिः ॥ २ ॥

эта воистину всех живых существ Мира Владыка дорога.
सर्वे क्षयान्ताः निचयाः पतन-अन्ताः समुच्छ्रयाः ।

Все заканчивают разрушениями сооружения, падениями - возвышения
संयोगाः विप्रयोगान्ताः मरणान्तम् च जीवितम् ॥ ३ ॥

Связи заканчиваются разделениями, и смертью - жизнь
यदा शूरम् च भीरुम् च यमः कर्षति भारत ।

Если и храбреца и труса Яма забирает, о потомок Бхараты
तत् किम् न योत्स्यन्ति हि ते क्षत्रियाः क्षत्रियर्षभ ॥ ४ ॥

Так почему же не будут сражаться те лучшие из лучших воин
अयुध्यमानः म्रियते युध्यमानः च जीवति ।

Несражающийся умирает, а сражающийся живёт
कालम् प्राप्य महाराज न कश्चित् अतिवर्तते ॥ ५ ॥

Время достигнув, о великий царь, никто не выживает
अभाव-अदीनि भूतानि भावमध्यानि भारत ।

В небытие началом обладающие живые существа, в бытие продолжающиеся, о потомок
Бхараты
अभाव-निधनानि एव तत्र का परिदेवना ॥ ६ ॥

В небытие концом обладающие ведь, тогда какая печаль?
न शोचन् मृतम् अन्वेति न शोचन् म्रियते नरः ।

Скорбящий за мёртвым не следует, скорбящий не умирает человек.
एवम् सांसिद्धिके लोके किम्-अर्थम् अनुशोचसि ॥ ७ ॥

Если уж мир так устроен – зачем ты печалуешься?
कालः कर्षति भूतानि सर्वाणि विविधान्युत ।

Время забирает всех разнообразных живых существ.
न कालस्य प्रियः कश्चित् न द्वेष्यः कुरुसत्तम ॥ ८ ॥

Нет никого у времени любимого или ненавидимого, о лучший из Куру

Choose Your Fights Wisely

बलिना सह योद्धव्यम् इति न अस्ति निदर्शनम् ।

С сильным следует сражаться – не разумная команда
तत् युद्धम् हस्तिना सार्धम् नराणाम् मृत्युम् आवहेत् ॥

такое сражение с слоном к людей смерти может привести.

Whatever Will Be, Will Be

यत् अभावि न तद् भावि भावि यत् न तत् अन्यथा ।

Что несуществующее того не существующие, существующее что, то не иначе
इति चिन्ता-विषघ्नः अयम् अगदः किम् न पीयते ॥

Так беспокойство уничтожающий этот антидот почему не пьётся?

Brahman, the Creator of the World

जगत्-योनिः अयोनिः त्वम्

Источник мира – без источника ты

अनन्तः जगतः अन्तकः ।

Бесконечный мира разрушитель

जगत्-आदिः अनादिः त्वम्

Мира начало, ты безначальный

जगत्-ईशः निरीश्वरः ॥ ९ ॥

Мира владыка, никому не подвластный сам

आत्मानम् आत्मना वेत्सि

Себя собой познаёшь

सृजसि आत्मानम् अत्मना ।

Создаёшь себя собой.

आत्मना कृतिना च त्वम्

И себя создателем ты

आत्मनि एव प्रलीयसे ॥ १० ॥

В себе же растворяешься.